Varga Csaba
Ták, takaró, tóga és tégla

A gyök: tak, ták, magas hangon tek, zöngésen ejtve: teg, tég.
Jelentése: 1) valami fedése, 2) összeillesztés, 3) összerakás, készítés. (Bár mindhárom pont végső jelentése ugyanaz, de a szavak könnyebben összevethetők e csoportosítással.)
A ták, tak gyökből: ták|ol, ták|olmány, tak|ar, tak|aró, tak|argat, tak|ony: mert ez meg belül takar, illeszkedik. Kitakar, betakar, takarékos (összerak, -illeszt). Pl. szénát betakarítani: egybe rakni, összehordani. Ez a takarmány. Így értendő a tak|arítás szó is: a szemét összehordása.

1) FEDÉS, FEDŐ:

Latin tec|tum (tákt-um) = fedél, tec|tio = fedés.
Tek k > g: teg. Ógörög tég|osz [τέγος]= tető, mennyezet, angol tegmen = szárnyfedő, belső maghéj, latin tég|o = takar, tóg|a = mez, ruha, tég|esz [tĕges] = szőnyeg, gyékény, tĕg|imen = tak|aró, lepel, tĕg|ulum = fedő anyag, fedél, tĕg|ula = fedőlap, tetőcserép, azaz fedésre való lapos kő. Ez tehát a tég|la szavunk, még ha „el (le) is csúszott” kissé a jelentése az oldalfalra. Bizonyára abból az okból, hogy egykor kőlapokkal fedték a tetőt, de magát a falat is vékonyabb kőlapokból húzták fel.
Szlovák teh|la, olasz teg|ola, német (t > c) Zieg|el = tég|la. Német ziegel rot = tégla rőt, azaz téglavörös.
Tek, tak a németben (t > d):
tak|el|n* ták|ol|ni felszerelni
deck|el|n ták|ol|ni (tak|arni) fedéllel ellátni
Deck ták fedélzet (hajón)
Deck|e ták|e takaró, paplan
deck|en ták|ni fedni, borítani
Deck|er ták|er cserepező
*A magyar -ni, -eni a németben elvesztette az i hangot, így lett belőle -n, -en. (A -ni a hindiben pedig -ná, pl. rakhná = rakni.)
Ógörög tég|eosz [τέγ|εος] = tetős. A tég gyök sz előhanggal sztég|osz [στέγ|ος] = tető, ez „á” fosztóképzővel: á|sztég|osz [ά|στέγ|ος] = tetőtlen: ez az asztag szó. Asztag jelentése tehát: fedetlen, szabad ég alatt felhalmozott (általában takarmány).
Tek, teg, mintegy tok: tég|ely, teg|ez. Tégely a latinban: tegula (mintegy tégelye): lábas, serpenyő, tégely. Teg|ez = tok, melyben az íjászok a nyílvesszőket. Tok jelentésű az ógörög théké [θέχη], további jelentése: doboz, láda, koporsó.
A teg|ez és a tok|mány formára és feladatra ugyanaz. Tok|la: bőrszerű burok. Latin théka [thēca] = fedő, tok, boríték, szelence.
Ták, mint pl. tak|ar|ó, g-vel: tóg|a, t-c, k-h kiejtési változata a cih. Vánkosciha: a vánkos takarója. Ez, mint „felhúzott”, áttételesen jelenthet húz, húzást is: német zieh|en = húzni, s a gyök miatt úgy értendő, hogy takarni: „tákni”. Aki cih|el|ődik: vacakolva, immel-ámmal öltözködik. Cih|a, cs-vel: csuh|a, csuh|é. Csuhé a kukoricacső (lefosztott) héja, csuha szerzetesi öltözet.
Tak t > d módosulattal: dug, s ez úgy érthető, hogy takar, itt értsd: rejt. Ez a dugó szó végső érteménye is. Ták t > sz módosulattal: szák, iszák, zsák. E jelentés igazolása a CzF szótárból: „Vámbéry szerént a csagataj takar am. takaró, lepel, zsák; honnan takardsuk zsákocska; továbbá taghar am. tarisznya.” Ógörög szákk|osz, vagy szák|osz [σάκκ|ος, σάκ|ος] = szák, iszák, zsák, áttételesen bánat jeleként viselt zsák|ruha. Latin ság|um [sag|um] = vastag szövetből készített köpeny, szakk|usz [sacc|us] = szák, zsák, szakk|o [sacc|o] (értsd: szakk|ol) = szák|ol: zsákon, zacskón átszűr. Orosz szak [сак] = zsák, vászontáska, német Sack = zsák, Säck|el, Säck|en (szákni) = zsákolni, Sack|gasse = zsák|utca, Sack|laufen (zsák|(ban)|futás). Ógörög szék|osz [σηκ|ος] = karám, odú, mint fedett, takart hely.

A zacskó szó hangátvetéssel lett a zsák|csó szóból. Zacskó hangkieséssel: acskó.

2) ILLESZTÉS, ÖSSZERAKÁS:

Tak, ták = illeszt, összerakból a tak|ács (valószínűleg tákosó, mint lépcső eredetileg lépeső, hágcsó eredetileg hágosó volt). Magánhangzó kieséssel ebből a szláv tk|ács.
Latin tac|tio = érintés (áttételesen érzés is). Ógörög á|thiktosz [άθικτος] = nem érintett valamitől, érinthetetlen. (Az á- tagadó szó, mint á, dehogy.)
Tákból a latin tex|o = sző, azaz összetákol (x: a k utáni sz csak díszül ejtett hang, mint pl. fek-feksz, nyug-nyugsz). Hasonlóan ták|ból a latin tex|tor (értsd: ták|t|or) = tak|ács, tex|t|um (értsd: ták|t|um) = szövet, tex|t|us (értsd: ták|t|us) = szöveg, szövet, mert a beszéd is szövedék, a mesét is szőjük, tákoljuk, tex|t|ór|i|us (értsd: ták|t|or|i|ás) = tak|ács-szerű. Az ács is tákol: a gerendákat, léceket tákolja, illeszti egybe. Ógörög ték|t|on [τέκτον] = ács, tek|t|ainó [τεκταινω] (ták|t|onyol) = ácsol, szerkeszt.
Tek|nő (tek|enő, tek|enyő), török tek|ne ua. Teknő valószínűleg mint tok értendő.
Diogenész egyiptomi szövegben így szerepel démotikus írásjelekkel: Téekenesz. Ha a téek szótőt ták, ték-nek értjük, s ezt megtehetjük, mert ógörög szóról van szó, akkor Diogenész neve: Tekenős, teknős. Ez nagyon jól illeszkedik ahhoz, hogy éjjelenként egy hordóban aludt. Hiszen akinek, aminek tákja, teknője van, az tek|nyős, tek|nős, tek|nőc. Ennek a gondolatnak az azonossága világosan kiderül, ha összevetjük a két képet:
Ógörög teük|hó [τευχω], valójában teükh|ol) érteményű = ták|ol: épít, készít. A remek ták|olmány: ógörög tekh|néma [τεχνημα] = művészi munka. A tekh|nikosz [τεχνικός] szó pedig egész pontosan azonos a tek|nikás szóval: szakszerű, mesterséges, azaz jól kiagyalt.
Ták-ból tehát a tech|nika, mai magyarul: tek|nika, és a tak|t|ika is, mert mindegyik ták|olmány.
Az illesztés érteményből a tac|t|us (ták|t|asz). Vagyis nem véletlenül „hajaz” egymásra a tekenő, tek|nika, tak|t|ika, tak|t|us: ták mindegyik.
Ták = összeillesztésből, illeszkedésből az angol tac|t|ion = érintés, s így mi értjük is, hogy az angol tec|t|onic miért szerkezettan, a tec|t|orial miért „fedőhártya”. Mert ták, tek: fed, takar, illeszkedik.

3) AZ ÓGÖRÖG KORBAN A GYEREKET IS TÁKOLTÁK

Tek|nó|ó (valójában teknóol) [τεκνόω] = gyereket nemz, szül, azaz tákol. Ez a tak|ny|ol szó, valójában ták|ony|ol. De nem a takonyról van itt szó, hanem a tákolásról = létrehozásról. Csupán az egybecsengés ad alkalmat a szójátékra. Vagyis a tak|ny|os szó ták|oltat jelent, hiszen ték|osz [τέκ|ος] (azaz tákosz) = gyerek, ivadék.
Ógörög tok|eüsz (~tákos, tákász) [τοκ|ευς] = nemző atya. Mivel a tok és a ták nagyon hasonlít a tök szóra, mi több ugyanaz a szó, ezért bizonyára ősidők óta vicc forrása a ták|os (nemző) és a tök|ös (férfi) szavak felcserélése.
4) S végül a legderekasabb tákolóról:
Ógörög tik|t|ó (valójában: tik|t|ol) [τικ|τ|ω] = szül, világra hoz, létrehoz, előidéz, költ, azaz tákol. Bizonnyal a régiesen tik, mai kiejtéssel tyúk szó ez, minthogy lényege is éppen ez. (A toj viszont a tol szóval azonos: a tolást kitolja magából. Mindegyik tojás egy tolás. Megjegyzés: tol: to-ol, tá-ol, azaz távolít.)
ták, tek, ték, tekh, teükh, teh, tec, tac, tok, tik, tex, teg, tég, tóg, sztag,
szák, zsák, szág, szék, sack, säck, szakk
egyetlenegy gyökszó – huszonkét féle kiejtéssel.

Forrás: http://www.aranylant.hu/default.asp?idszerzo=24&idf=26